

recensies

towns is de verblijfskwaliteit of stedelijke kwaliteit van de groene ruimte veel minder bepalend voor de identiteit van de stad' (pag. 128).

Het intrigerende begrip suburbane stedelijkheid komt pas weer echt in de schijnwerpers wanneer we zijn aangekomen bij het hoofdstuk over de Geleefde stad, met als ondertitel: De nieuwe stad als dagelijkse leefomgeving. Groeikernen zijn door de jaren heen het jachtgebied geweest van vele onderzoeken naar woonsatisfactie, leefstijlen en leefpatronen. De gemiddelde bewoner associeert suburbane stedelijkheid nog altijd overwegend met 'stedelijkheid op afstand' (pag. 276): grotere voorzieningen moeten gemakkelijk bereikbaar zijn maar niet zo dichtbij dat je er hinder van hebt. De dagelijkse leefomgeving wordt afgerekend op rust en ruimte, buurtvoorzieningen, onderwijs en een stabiele sociale status. Dat volgens veel bewoners de stadscentra niet stedelijk genoeg zijn moet men wel serieus nemen, aldus de auteurs, maar het vormt zelden een breekpunt. En nieuwe steden moet men niet langs dezelfde maatlat leggen als bestaande. In plaats van louter te kijken naar wat steden nog niet zijn, zou er een ander perspectief moeten komen, 'met meer aandacht voor de sociaal-culturele dynamiek, voor de uiteenlopende levenswijzen van de bewoners en voor het soort suburbane steden dat is ontstaan,' aldus Reijndorp c.s. (pag. 277).

De meest recente generatie structuurvisies van deze gemeenten zoekt het toch vooral weer in het 'onaffe', weinig stedelijke karakter ervan. Vooral de

binnensteden moeten volgens het beleid nodig doorontwikkeld worden en de meer metropolitane bevolkingscategorieën, jongeren en hoger opgeleiden, zijn zeer welkom. Wel zorgt het feit dat nieuwe steden nu zijn opgenomen in stedelijke netwerken voor verandering en nuancering. Zo lezen we in de Stadsvisie 2030 van Zoetermeer voor het eerst, dat de stad weliswaar goede basisvoorzieningen moet hebben maar dat ze niet 'compleet' hoeft te zijn. Anderzijds is men niet wars van 'overcompleteid' en profileren groeikernen zich als de schaarse plekken binnen het stedelijk netwerk waar de grote regionale voorzieningen nog terecht kunnen. Aan het eind van de rit blijkt suburbaniteit als begrip nog altijd een stiefkind van het beleid. Net als in de naoorlogse grotestadswijken is de oudere woningvoorraad van groeikernen te eenzijdig. Onderhoud en vernieuwing ervan kost handenvol geld. Zo lijkt het suburbane karakter van de voormalige groeikernen, anders dan de stedelijkheid ervan, te degraderen tot een *lower class concept*, ver verwijderd van zijn eenentwintigste-eeuwse equivalent, het 'landelijk wonen in lage dichtheden'.

Hans van der Cammen

Was beleidsadviseur en parttime hoogleraar ruimtelijke planning UvA.

Film Remaking Almere. Bedacht achter de tekentafel, bezield door mensen

Joost Schrikkx in opdracht van Inbo, Woudenberg, 2012

Te zien via <http://www.youtube.com/watch?v=j3uTmmF3btg>

Burgerschap is typisch zo'n woord van beleidsmakers, net zoals zelforganiserend vermogen en eigen kracht. De burger denkt niet in deze termen wanneer hij zich inzet op de school van zijn kinderen of een boodschap meebrengt voor een zieke buurvrouw. En dat hoeft ook niet. Belangrijker is dat hij zich gesteund weet door de overheid en instanties, wanneer hij een goed idee heeft of ergens over wil meepraten. Vanuit die gedachte maakte Inbo een korte film over 'zomaar een dag uit het leven van vijf bevlogen inwoners van Almere'. We zien bebouwd Almere (bedacht achter de tekentafel), gevolgd door de bewoners die deze stad bezielen. De één organiseert een wijkfeest, een ander pakt de overlast van hondenpoep aan. Een makelaar zet zich in voor het binnenterrein van het appartementencomplex waar zij woont en een jonge live-VJ wil haar werk benutten om de jongerencultuur een gezicht geven. Hun inspanningen weerspiegelen de grote sociale opgaven van de stad, zoals het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling en het versterken van sociale cohesie. Met de film wil Inbo laten zien dat burgerschap een andere betekenis krijgt, onder invloed van bijvoorbeeld de terugtrekkende overheid.

In deze film is ervoor gekozen burgerschap gelijk te schakelen met burgerinitiatieven, het zelf ondernemen van

recensies

activiteiten. Burgerschap gaat echter ook over hoe bewoners invulling geven aan het meedoen in de gemeenschap waar zij onderdeel van uitmaken. Kinderen opvoeden, naar je werk gaan, zorgen voor je hulpbehoevende ouders. Burgerschap krijgt vorm in de persoonlijke, sociale en professionele sfeer, die soms, maar zeker niet altijd verbonden is aan de wijk of buurt. De bewoners die in beeld komen tijdens hun dagelijkse werkzaamheden (de schooljuf die ook in de buurt probeert om de mensen bij elkaar te brengen en de makelaar die begaan is met het architectonisch erfgoed in de stad), laten zien dat deze sferen niet altijd zo strikt gescheiden zijn. Burgerschap en beroepsmatige betrokkenheid bij de stad gaan hier hand in hand.

De initiatieven die in de film in beeld gebracht worden zijn voorbeelden van zelforganisatie. Daarbij gaat het ook om het vinden van een passende invulling in de nieuwe verhoudingen die ontstaan tussen partijen die de stad bezielen: bewoners, maar ook ondernemers en vertegenwoordigers van overheden en instanties. Halverwege de film zien we een gemeenteambtenaar die duidelijk maakt dat burgerschap ook daarover gaat: het initiatief 'Eilandenbuurt hondenpoepvrij' wordt door de bewoners 'doorgegeven' aan een volgende buurt in Almere Buiten en de gemeente is aandachtig toeschouwer. De factoren echter, die de initiatieven mogelijk hebben gemaakt, blijven onduidelijk. Wanneer een initiatiefnemer vertelt dat het lastig was om vrijwilligers te vinden, vertelt de film niet hoe zij er uiteindelijk toch in geslaagd is om vrijwilligers te vinden. Dit zijn juist

aspecten waar de gemeente van kan leren en wellicht op kan sturen.

De film is beschrijvend van aard: niemand stelt vragen aan de geportretteerde bewoners en ook ontbreken balkjes met hun naam en de buurt waarover zij het hebben. Als kijker raak je niet echt betrokken bij de ambities en bevologenheid van de initiatiefnemers en is het lastig je met hen te identificeren. Hierdoor blijft het ook onduidelijk welk publiek de filmmaker voor ogen heeft: andere bewoners uit Almere – om hen te motiveren en te stimuleren ook activiteiten te ontplooiën; gemeenteambtenaren – die allerlei vragen en verzoeken van burgers op hun bureau krijgen, maar hier niet altijd raad mee weten; of niet-direct betrokken kijkers – buitenstaanders die denken dat er in Almere nooit wat gebeurt? Een centrale vraag aan het begin van de film zou de intenties kunnen verduidelijken. De achtergrondinformatie die nodig is om de beelden te kunnen plaatsen is wellicht terug te vinden op de website van Inbo, maar ontbreekt in de film.

Het gebruikte beeld roept de vraag op waarom juist deze initiatieven illustratief zijn voor *Remaking Almere*. We zien situaties die verwijzen naar klassieke vormen van burgerparticipatie: vergaderen, folders in de bus gooien. *Remaking* suggereert iets opnieuw maken. Zonder de geportretteerde bewoners tekort te doen, maakt de film op zichzelf niet duidelijk op welke manier deze initiatieven bijdragen aan *Remaking Almere*.

Film is een uitermate geschikt medium om te laten zien wat burgers beweegt. De

manier waarop burgerschap in deze film in beeld is gebracht laat (te) veel ruimte voor de kijker, onder andere omdat beeld en boodschap niet altijd overeen lijken te komen. Wel is het gelukt om betrokkenen eens een keer niet over een pak papier te laten buigen, maar hen te laten kijken naar wat mensen ondernemen in de stad, getuige het rondetafelgesprek dat ambtenaren en bestuurders met elkaar hadden naar aanleiding van deze film. Inbo wil de film vaker gebruiken tijdens bijeenkomsten om het gesprek over burgerschap op gang te brengen. In zo'n setting werkt de film waarschijnlijk prima. Maar waar 'm nu die andere betekenis van burgerschap inzit, komt kijkende naar de film onvoldoende uit de verf.

Erik van Marissing en Astrid Huygen

Verwey-Jonker Instituut

EvanMarissing@verwey-jonker.nl

AHuygen@verwey-jonker.nl

**De stad als brein
Intreerede Zef Hemel, bijzonder
hoogleraar Grootstedelijke Vraag-
stukken (Wibautleerstoel) aan de
Universiteit van Amsterdam,
13 september 2012
Te downloaden via:
http://www.zefhemel.nl/?page_id=4127**

Zef Hemel is een romanticus. Hij schreef zijn inaugurele rede, bij zijn aanstelling als bijzonder hoogleraar aan de UvA (Wibautleerstoel), in de stille afzondering van een huisje aan de Noordzee. Bijna net zo als Henri David Thoreau (schrijver, dichter, filosoof) die halverwege de negentiende eeuw de eenzaamheid van de Noord- >>